

Nr 20.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 december 1952 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 20, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i propositionen — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Rörande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anmärkas följande.

I propositionen framlägges förslag om införande för tiden den 1 januari 1953—den 31 december 1954 av rätt till viss restitution av bensinskatt, som erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer. Restitutionen skall avse ett belopp om 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 samt utgå till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift.

Till utskottets behandling har överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 437 av herr *Dickson*; ävensom

2) motionen I: 358 av herr *Falk*.

I motionerna har hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de i respektive motioner angivna grunderna — förordna om restitution av skatt för sådan bensin som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 357 och I: 358.

Av statsrådsprotokollet i ärendet inhämtas bl. a. följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari 1951 uppdrog statsrådet och chefen för finansdepartementet åt en särskilt tillkallad utredningsman att verkställa en allmän utredning rörande beskattningen av mo-

torfordonstrafiken. I direktiven för utredningen har framhållits bl. a. att flera skäl talade för att en ny avvägning komme till stånd mellan beskattningen på motorfordon och på bensin med sikte på att överföra en större del av skattebördan på motorfordonen. Vidare har i direktiven anförts, att då en sådan omläggning kunde komma att medföra en sänkning av bensinpriset, skulle frågan om rätt till restitution av bensinskatt i motsvarande mån minska i betydelse. Nämnade fråga borde dock vid utredningen tagas upp till närmare undersökning, och det vore angeläget att ett eventuellt restitutionsförfarande icke bleve onödigt komplicerat.

Med skrivelse den 30 oktober 1952 har utredningsmannen överlämnat en av honom utarbetad *promemoria med förslag om införande av rätt till viss restitution av bensinskatt, som erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer*.

I promemorian framhålls inledningsvis att utredningen rörande beskattningen av motorfordonstrafiken icke hunne slutföras förrän under år 1953, varför eventuella förslag till ändringar i denna beskattning kunde föreläggas tidigast 1954 års riksdag och träda i kraft den 1 januari 1955. I olika sammanhang hade understrukits de olägenheter som förelåge i det hänseendet, att bensinskatt — avsedd att användas till täckande av kostnaderna för vägväsendet — uttoges jämväl för bensin som förbrukades till jordbrukets bensindrivna traktorer. Med hänsyn härtill hade det ansetts böra undersökas, huruvida möjligheter förelåge att — för tiden till dess ändringarna i beskattningen av motorfordonstrafiken blivit genomförda — undanröja dessa olägenheter genom ett mera förenklat restitutionsförfarande. I promemorian framlägges förslag till ett sådant förfarande.

Över nämnda promemoria har infortrade *ytttranden* avgivits av statskontoret, statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Älvsborgs, Värmlands och Gävleborgs län (ytttranden från hushållningssällskapen i Östergötlands, Kristianstads och Värmlands län ävensom från Älvsborgs läns norra hushållningssällskap har fogats vid respektive länsstyrelses utlåtande), Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk.

Därjämte har Svenska vägföreningen ingivit en skrift i anledning av promemorian.

Bestämmelser om skatt å bensin är upptagna i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit. I denna förordning finnes icke upptagen någon bestämmelse om rätt till restitution av skatt för bensin som användes till bensindrivna redskap vid jordbruket.

Frågan om lättnader i beskattningen av bensin, som förbrukas inom jordbruket, har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, bl. a. vid 1938 och 1939 samt 1948 och följande års riksdagar. Den närmare behandlingen av berörda fråga framgår av propositionerna nr 188/1949 och 178/1950 samt bevillningsutskottets utlåtanden nr 23/1948 (s. 10 ff.), nr 42/1949, nr 66/1950 (reservationen), nr 36/1951 (reservationen

av herr Olsson i Gävle m. fl.) och nr 59/1952. Av vad därvid förekommit må här framhållas, att 1948 års riksdag — som beslöt en höjning av bensinskatten från 18 till 45 öre per liter från och med den 1 april 1948 genom uttagandet av en tilläggs-skatt av 27 öre per liter — bemyndigade Kungl. Maj:t att förordna om restitution av *tilläggs-skatten* å sådan bensin, som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 mars 1949, och att sedermera 1949 och 1950 års riksdagar lämnat liknande bemyndiganden för tiden den 1 april 1949—den 31 december 1950.

Genom att Kungl. Maj:t utnyttjat dessa bemyndiganden har restitution sålunda beviljats i förevarande hänseende med 27 öre per liter under den tid då bensinskatten utgått med 45 öre per liter.

Beträffande sättet för genomförandet av denna restitution utav tilläggs-skatten på bensin må här nämnas, att Kungl. Maj:t uppdrog åt statens livsmedelskommission resp. statens jordbruksnämnd att handlägga restitutionsärendena. Enligt av dessa myndigheter utfärdade bestämmelser var restitutionssökanden skyldig att lämna närmare uppgifter angående sitt jordbruk samt rörande den areal som för olika ändamål bearbetats med antitande av bensindrivna traktor.

Sedan chefen för finansdepartementet efter Kungl. Maj:ts den 12 november 1948 lämnade bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga för utredning av frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes bl. a. vid jordbrukets drift, har nämnda sakkunniga avgivit förslag i ämnet den 30 november 1949. Enligt förslaget skulle restitution beviljas jordbrukare antingen med tillämpning av ett s. k. normsystem (d. v. s. bensinförbrukningen skulle antagas uppgå till vissa närmare angivna kvantiteter för olika slag av bearbetad areal jordbruksjord men samtidigt bestyrkas genom företeende av leveranssedlar å inköpt bensin) eller ock efter den faktiska förbrukningen i enlighet med sökandens bokföring. Sagda förslag, som under remissbehandlingen rönt stark kritik med hänsyn till det invecklade restitutionsförfarandet, har hittills icke föranlett någon ytterligare åtgärd från statsmakternas sida. Det må erinras om att departementschefen i förenämnda proposition nr 178/1950 uttalade att han — utan att taga ställning till frågan om det principiellt berättigade i kravet på restitution av bensinskatt för de här ifrågavarande ändamålen — kommit till den uppfattningen att sakkunnigförslaget i vart fall icke kunde utan en tidskrävande överarbetning läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Rörande innehållet i övrigt av nämnda statsrådsprotokoll får utskottet hänvisa till redogörelsen härutinnan under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Gällande författningsbestämmelser m. m., s. 3—4.

Vissa statistiska uppgifter, s. 5—8.

Utredningsmannens förslag, s. 8—14.

Remissyttrandena, s. 14—18.

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget har *departementschefen* anfört följande.

»I fråga om beskattningen av bensin som förbrukas här i riket har alltsedan denna beskattning infördes tillämpats den regeln att skatten uttages redan vid importen eller, beträffande inom landet tillverkad bensin, när sådan bensin distribueras från tillverkningsstället. Då i följd härav bensinskatten uttages för all här i riket förbrukad bensin, oavsett det ändamål för vilket bensinen användes, och då det i princip har fastslagits att intäkterna av bensinbeskattningen skall användas endast till täckande av utgifterna för vägväsendet, har ett system för restitution av erlagd bensinskatt införts för ett flertal fall, där det ansetts att bensinförbrukningen icke bör belastas med någon skatt. Sålunda restitueras för närvarande bensinskatten — förutom vid utförsel av beskattad bensin — för bensin som användes bl. a. för framdrivande av järnvägståg eller flygplan eller för annat tekniskt ändamål än motordrift. Någon författningsbestämmelse om rätt till restitution av skatt för bensin som användes till bensindrivna traktorer eller andra maskiner vid jordbruket finnes däremot icke.

Frågan om lättnader i beskattningen av bensin som förbrukas inom jordbruket har sedan länge varit aktuell. I detta hänseende må nämnas att redan vid 1938 och 1939 års riksdagar — vid vilken tid bensinskatten utgick med 12 öre per liter — motioner väcktes om utredning och förslag rörande befrielse från skatt för i jordbruksdrift förbrukad bensin. Dessa motioner föranledde dock icke någon särskild åtgärd. Motioner i samma syfte väcktes jämväl vid 1948 och följande års riksdagar. I anslutning härtill genomfördes vid 1948 års riksdag den lättnaden för jordbruket såvitt angår bensinbeskattningen, att Kungl. Maj:t bemyndigades förordna om restitution av tillägsskatt — sådan skatt utgick, såsom förut nämnts, med 27 öre per liter från och med den 1 april 1948 — för sådan bensin som förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948 — den 31 mars 1949. Sedermera lämnades liknande bemyndiganden av 1949 och 1950 års riksdagar beträffande tillägsskatten för tiden därefter till och med den 31 december 1950. Denna individuella restitution i fråga om tillägsskatten handlades — efter Kungl. Maj:ts uppdrag — av statens livsmedelskommission respektive statens jordbruksnämnd.

Möjligheterna att införa en individuell restitutionsrätt har även undersökts av en särskild sakkunnigkommitté, som framlagt förslag i nämnda fråga i november 1949. Detta förslag, som från remissinstansernas sida kritiserades med hänsyn till att det föreslagna restitutionsförfarandet syntes alltför invecklat, har icke föranlett någon statsmakternas åtgärd.

Vidare må nämnas att vid 1951 års riksdag motionsvägen förslag väcktes om restitution av skatt på bensin som förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer. Dessa motioner avvisades under hänvisning till den dåmera igångsatta allmänna utredningen rörande beskattningen av motorfordonstrafiken.

Jämväl vid 1952 års riksdag väcktes motioner i samma syfte. Innan dessa

motioner slutbehandlats i riksdagen hade emellertid den nu föreliggande promemorian den 30 oktober 1952 med förslag om införande av rätt till viss restitution av bensinskatt, som erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer, avgivits. Med hänvisning bland annat härtill avstyrktes 1952 års motioner av bevillningsutskottet i dess förut omnämnda betänkande nr 59.

Någon individuell restitution av skatten för bensin som förbrukats inom jordbruket har sålunda icke utgått i vidare mån än att sådan restitution beviljats beträffande tilläggsskatten å bensin som använts till jordbrukets bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 dec. 1950.

Såsom förut berörts har däremot kollektiv restitution av skatten för all bensin, som använts inom jordbruket, skett på så sätt att vid upprättandet av jordbrukskalkylen kostnaderna för bensinskatt beaktats vid prissättning på jordbrukets produkter.

Genom nyssnämnda promemoria den 30 oktober 1952 har förslag framlagts om individuell restitution efter ett mera förenklat system. Förslaget avser skatten för bensin, som förbrukas till jordbrukets bensindrivna traktorer under tiden den 1 september 1953—31 december 1954. I fråga om den närmare innebörden av förslaget hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen (s. 8—14). Här torde endast få erinras om att, enligt vad utredningsmannen i promemorian understrukt, varken den generella kompensationen genom jordbrukskalkylen eller de förslag, som dithills framlagts till individuell restitution av skatten för bensin till jordbruket, ansetts utgöra en rättvis och praktisk lösning av förevarande restitutionsfråga. I promemorian har i anslutning härtill anförts att annat alternativ nu icke syntes återstå än att fastställa ett rent schablonmässigt restitutionsbelopp, som under vissa, lätt kontrollerbara förutsättningar utanordnades till vederbörande traktorägare; ett dylikt alternativ skulle enligt promemorian närmast innebära en generell restitution till en starkt begränsad och noggrant individualiserad grupp jordbrukare d. v. s. sådana jordbrukare-traktorägare, vilka själva fått direkt vidkännas utgifterna för bensinskatten.

Enligt förslaget skall restitution av bensinskatten utgå med ett fixt belopp om 250 kronor för helt produktionsår räknat till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att ägaren driver jordbruk och att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift i egentlig mening. I fråga om tillvägagångssättet vid restitutionens handhavande föreslås i promemorian att ansökningsblanketter skola tillställas vederbörande jordbrukare från länsstyrelserna med ledning av de uppgifter som finnas antecknade i traktorregistret, att ansökningarna därefter skola insändas till länsstyrelserna och — efter granskning — överlämnas till statens jordbruksnämnd, som utanordnar restitutionsbeloppet.

Det nu framlagda restitutionsförslaget har i vanlig ordning remissbehandlats. Förslaget har därjämte varit tillgängligt för 1952 års bevillningsutskott vid behandling av de i det föregående omnämnda motionerna om rätt till restitution av skatt å bensin som förbrukas inom jordbruket.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har samtliga remissinstanser — med undantag av statskontoret, länsstyrelsen i Kristianstads län och Östergötlands läns hushållningssällskap — i princip godtagit utredningsmannens förslag. I samband med sina tillstyrkanden av förslaget har remissinstanserna i flera fall framhållit, att om förslaget genomfördes detta kunde komma att motverka intresset för den enskilde traktorägaren att på grund av bensinskatten övergå till traktordrift med andra — mindre effektiva — drivmedel än bensin. Vidare har från remissinstansernas sida understrukits att förslaget tillgodoser kravet på enkelhet i uppläggning och administration.

Statskontoret har såsom motiv för sitt avstyrkande av utredningsmannens förslag anfört, att den generella kompensationen via jordbrukskalkylen vore en lämpligare och lättare framkomlig väg för restitutionens anordnande, särskilt som någon nedgång i antalet bensintraktorer vid jordbruket icke kunnat konstateras under den gångna tiden då endast generell kompensation lämnats för bensinskatten.

Vid mitt eget ståndpunktstagande i föreliggande fråga har jag utgått från den uppfattningen — vilken jämväl kommit till synes i det förut omnämnda utlåtandet nr 59 av 1952 års bevillningsutskott — att ett mera individuellt utformat restitutionssystem skulle i motsats till det nuvarande systemet med generell kompensation över jordbrukskalkylen bidra att motverka en övergång från bensin- till fotogentraktorer vid jordbruket och medverka till att nyanskaffningen av jordbrukstraktorer mera än hittills kommer att inriktas på de bensindrivna — effektivare — traktorerna.

Mot de tidigare diskuterade systemen för en individuell restitutionsrätt, vilka inneburit att restitutionsbeloppet skulle bestämmas med beaktande av varje särskild traktorägares faktiska eller beräknade förbrukning av traktorbensin, har invänts att tillämpningen av desamma skulle förorsaka ett vidlyftigt administrativt merarbete, som varken stode i rimlig proportion till fördelarna med restitutionen eller resulterade i någon effektiv kontroll över restitutionen.

Det nu föreliggande förslaget om individuell restitution har den förtjänsten att förslaget är enkelt; genom att restitutionen avser ett till alla traktorägare utgående lika stort, på förhand bestämt belopp och genom att handläggningen av restitutionsärendena anknytes till den nya traktorregistreringen kommer någon betungande administrativ apparat icke att bli erforderlig.

Då ett sålunda fixerat restitutionsbelopp uppenbarligen icke kan sättas alltför högt med hänsyn till de fall då traktorn användes endast i mindre omfattning, kan visserligen den invändningen framföras mot förslaget att restitutionsbeloppet för traktorägare med större brukningsenheter icke täcker tillräckligt stor del av den totala bensinskatten. Häremot må emellertid erinras om att belopp som icke täckes av sådan restitution kommer att inräknas bland utgifterna enligt jordbrukskalkylen och sålunda generellt kompenseras.

Med hänsyn till det nu anförda förordar jag i princip utredningsmannens förslag, enligt vilket ägare av bensindriven traktor som användes i jordbruksdrift, skall erhålla individuell restitution av bensinskatten med ett i förväg fixerat enhetligt belopp oavsett storleken av jordbruket och bensinförbrukningen i det enskilda fallet.

I anslutning till ett yttrande som framförts inom 1952 års bevillningsutskott (betänkandet nr 59) och som går ut på att även vid en schablonmässigt utformad restitutionsmetod hänsyn borde tagas till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet, vill jag framhålla, att så snart en differentiering av restitutionsbeloppet anses böra ske, svårigheter uppkommer med avseende å kontrollen över restitutionsansökningarna. Såsom framgår av vad jag redan förut yttrat kan jag icke biträda den åsikt som sålunda funnits företrädd inom bevillningsutskottet.

Vad angår den närmare utformningen av utredningsmannens förslag innebär detta, att det schablonmässigt fixerade restitutionsbeloppet skall utgå med 250 kronor per traktor och produktionsår. Såsom utgångspunkt för bestämmandet av beloppets storlek har utredningsmannen tagit förbrukningen för en traktorägare med en brukningsdel av 10—20 hektar; denne har en genomsnittsförbrukning av 1 200 liter bensin per år och betalar skatt härför med 300 kronor. Han skulle med förslaget erhålla restitution med fem sjättedelar av skattebeloppet. Enligt utredningsmannen skulle detta i stort sett få anses riktigt med hänsyn till att den bensin som användes vid körning med traktor på väg givetvis bör beskattas.

Från remissinstansernas sida har det föreslagna schablonbeloppet i allmänhet tillstyrkts. Sålunda har lantbruksstyrelsen funnit beloppet väl avvägt. Riksförbundet Landsbygdens folk har icke framställt någon erinran mot förslaget i denna del. Däremot har Sveriges lantbruksförbund — under hänvisning till att den genomsnittliga bensinförbrukningen för bensintraktorer uppgår till 367 kronor 50 öre — ansett rättvisesynpunkten tala för att restitutionsbeloppet fastställes till 300 kronor.

Det av utredningsmannen förordade beloppet om 250 kronor per traktor och år synes mig i nuvarande läge vara i och för sig lämpligt. Därest ett restitutionsbelopp av denna storleksordning fastställes kommer enligt föreliggande statistiskt material det stora flertalet brukningsdelar att erhålla en skälig kompensation för bensinskatten; och det kan ej antagas, att för traktorer vid de minsta brukningsdelarna kompensationen annat än möjligen i undantagsfall kommer att överstiga vad som faktiskt erlagts i bensinskatt. Då — såsom utredningsmannen framhållit — den del av skatten som icke täckes genom restitution av förenämnda schablonbelopp liksom hittills bör beaktas vid uträknanDET av jordbrukets utgifter enligt jordbrukskalkylen blir jordbruket på denna väg kompenserat för de större brukningsdelarnas merutgifter för bensinskatt.

I detta sammanhang torde jag emellertid få nämna att under de nu pågående överläggningarna rörande budgeten för budgetåret 1953/54 uppkommit fråga om en provisorisk höjning från den 1 juli 1953 av bensin-

skatten i syfte att erhålla täckning för de avsevärt ökade utgifterna för vägväsendet under sagda budgetår. Den höjning som härvid övervägts har avsett ett belopp om 5 öre per liter eller alltså en höjning av skatten från 25 till 30 öre per liter. För den händelse en dylik höjning kommer till stånd bör det schablonmässigt valda restitutionsbeloppet ökas i motsvarande mån. Om restitutionsrätten, på sätt jag i det följande föreslår, bestämmes att omfatta kalenderåren 1953 och 1954, bör alltså det förut omnämnda restitutionsbeloppet 250 kronor höjas till 300 kronor för år räknat beträffande tiden den $\frac{1}{7}$ 1953— $\frac{31}{12}$ 1954. För år 1953 kommer alltså beloppet att uppgå till 275 kronor och för år 1954 till 300 kronor. Jordbrukare, som icke varit ägare till bensindriven traktor under helt kalenderår, bör erhålla restitution med halva beloppet, därest han ägt traktorn under minst halva året.

Beträffande restitutionsrättens närmare omfattning har utredningsmannen förordat den begränsningen att någon individuell restitution icke skulle medgivas i sådana fall, då bensindriven traktor tillhörde maskinstationsägare som icke samtidigt vore jordbrukare. Såsom motiv härför har åberopats dels att antalet dylika traktorer vid maskinstationerna torde vara mycket obetydligt och dels att ett så lågt schablonbelopp som 250 kronor per traktor troligen icke skulle medföra någon sänkning av de taxor som tillämpades vid körning åt jordbrukare.

I förevarande hänseende har inom 1952 års bevillningsutskott anförts den åsikten, att vid individuell restitution måste beaktas jämväl den förbrukning av bensin som skedde i jordbruksdrift med användande av traktorer tillhöriga maskinhållare och maskinstationer. Samma ståndpunkt har under remissbehandlingen av utredningsmannens förslag intagits av jordbruksnämnden som uttalat, att konkurrensförhållandena på området vore så hårda att man hade anledning antaga att varje möjlighet till taxesänkning komme att utnyttjas, och att svårigheter kunde uppkomma att draga en rättvis gräns mellan maskinhållare som vid sidan av en kanske mycket omfattande maskinuthyrning dreve ett jordbruk och sådana maskinhållare vilka icke dreve jordbruk i egentlig mening.

För egen del finner jag de av jordbruksnämnden anförda synpunkterna tala för att restitutionsrätten bör omfatta, förutom enskilda jordbrukare, jämväl maskinstationsägare. På grund härav och då en dylik utvidgning icke torde ha någon betydelse ur statsfinansiell synpunkt och ej heller orsaka några tillämpningssvårigheter, förordar jag att restitutionsrätten utvidgas på nu angivet sätt.

Vad angår tidpunkten för ikraftträdandet av det nu förordade restitutions-systemet torde jag få erinra om att enligt utredningsmannens förslag restitutionen i första hand skulle avse produktionsåret den 1 september 1953—den 31 augusti 1954. Utredningsmannen har motiverat förslaget härutinnan med en hänvisning till att jordbrukskalkylen fastställts för innevarande produktionsår och att genom densamma generell kompensation lämnats för all skatt å bensin, som förbrukades i jordbruksdriften för tiden till och med den 31 augusti 1953.

På sätt förut berörts har 1952 års bevillningsutskott anfört — under åberopande av ett uttalande från jordbruksnämnden att en justering av jordbrukskalkylen vore möjlig därest en individuell restitution genomfördes under nu löpande produktionsår — att enligt utskottets mening en restitutionsrätt borde införas redan i början av år 1953, då härigenom restitutionsrätten skulle få betydelse för nyanskaffningen av traktorer under sagda år. Jordbruksnämnden har i sitt remissyttrande förklarat, att nämnden kunde ansluta sig till tanken att restitutionsrätten skulle införas redan från årsskiftet 1952—1953.

I enlighet med jordbruksnämndens förslag, som icke torde medföra några praktiska tillämpningssvårigheter, anser jag mig böra tillstyrka att den restitutionsrätt, varom nu är fråga, får gälla redan från och med den 1 januari 1953.

Enligt utredningsmannens förslag skall restitutionsrätten åtminstone tills vidare begränsas att gälla under tiden till utgången av år 1954. Denna tidsbegränsning synes mig lämplig. I följd härav kommer det av mig nu förordade restitutionssystemet att tillämpas under två kalenderår d. v. s. under åren 1953 och 1954.

I fråga om det tekniska förfarandet vid handläggningen av restitutionsärendena innebär utredningsmannens förslag — som avser tiden från och med den 1 september 1953 eller alltså från ingången av produktionsåret 1953/54 — att restitutionsbeloppet i princip skall utgå i efterskott för produktionsåret, att ansökningsblanketter skola efter årets utgång tillställas restitutionsberättigade jordbrukare genom länsstyrelsernas bilavdelningar, som därvid skola följa uppgifterna i traktorregistret angående ägarens yrke, drivmedlet för traktorn o. dyl., att blanketterna skola vederbörligen ifyllda återställas till bilavdelningarna för den kontroll, som kan anses behövlig, att blanketterna därefter skola översändas till jordbruksnämnden för slutgiltig granskning och meddelande av beslut och för restitutionsbeloppets utanordnande samt att erforderliga blanketter och anvisningar skola fastställas av jordbruksnämnden.

Vad sålunda föreslagits har tillstyrkts av jordbruksnämnden. Jämväl flertalet länsstyrelser, som yttrat sig i ärendet, har lämnat det föreslagna tekniska förfarandet utan erinran.

Även enligt min mening synes restitutionsförfarandet kunna ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det av utredningsmannen framlagda förslaget. Då det av mig förordade restitutionssystemet innebär, att restitutionsrätt införes redan från och med den 1 januari 1953, bör restitutionsbeloppet utbetalas i efterskott för kalenderår. För den händelse sådant fall skulle inträffa att en restitutionsberättigad traktorägare icke erhåller någon ansökningsblankett, bör han självfallt icke på sådan grund avstängas från rätten till restitution; han får givetvis själv hos länsstyrelsen begära att utfå en blankett. Den kontroll över ansökningshandlingarna som kan bli erforderlig hos länsstyrelserna torde i huvudsak kunna begränsas till en jämförelse mellan uppgifterna i ansökningsblanketten och traktorkortet.

Några större svårigheter torde icke uppkomma för länsstyrelserna att få utront vilka maskinstationer som finnas inom länet och som använda bensindrivna traktorer vid körning åt jordbrukare. Såsom jordbruksnämnden framhållit torde handläggningen av restitutionsärendena hos både länsstyrelserna och jordbruksnämnden få en huvudsakligen expeditionsmässig karaktär.

De erforderliga bestämmelserna angående restitutionsförfarandet torde böra utfärdas i administrativ ordning.

I sin promemoria har utredningsmannen anfört, att några uttryckliga författningsbestämmelser icke syntes bliva erforderliga i förevarande fall; i stället borde Kungl. Maj:t vid 1953 års riksdag utverka riksdagens be- myndigande att genomföra en restitution av bensinskatten i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer.

Den sålunda föreslagna anordningen finner jag ändamålsenlig.

Vad angår kostnaderna för det av mig förordade individuella restitutions- systemet finner jag att restitutionsbeloppet kan antagas komma att uppgå till något mer än 1,5 miljoner kronor per år. Erforderligt belopp torde i annat sammanhang böra ställas till jordbruksnämndens disposition.

Vid de tidigare tillfällen, då jordbrukets restitutionsfrågor diskuterats, har även berörts vissa restitutionsspörsmål rörande industriens bensindrivna fordon för interna transporter. I anledning av i riksdagen väckta motioner uppdrogs sålunda åt 1948 års restitutionssakkunniga att utreda frågan om restitution av skatt för bensin, som användes för utförande av växlingsarbeten med traktor eller truck. I sitt förut omnämnda betänkande anförde de sakkunniga att i och för sig intet vore att erinra mot en utsträckning av restitutionsrätten till här ifrågavarande fordon. Det torde emellertid, fram- höll de sakkunniga, förekomma i stor utsträckning att inom industrien ben- sindrivna traktorer eller truckar användes inom fabriksområden eller vid transporter som ej ginge över allmänna vägar. Något skäl varför sådana traktorer och truckar skulle ur skattesynpunkt behandlas annorlunda än traktorer använda vid växlingsarbeten kunde de sakkunniga icke finna. Bland annat förelåge samma svårigheter att kontrollera att traktorerna och truckarna icke användes å allmänna vägar och gator. På grund härav borde enligt restitutionssakkunnigas uppfattning frågan om restitution av bensin- skatt för nu ifrågavarande verksamhet ej lösas för sig utan endast i sam- band med en allmän översyn av restitutionsrättens omfattning.

Huruvida man för industriens ifrågavarande bensindrivna fordon kan tänka sig ett restitutionsförfarande efter en liknande schablonmetod, som jag nu förordat för jordbrukets traktorer, är jag icke beredd att uttala mig om förrän frågan blivit närmare utredd. Bland annat måste klarläggas stor- leken av bensinförbrukningen för industriens traktorer och truckar även- som i vilken utsträckning dessa fordon jämväl användas för transporter å allmänna vägar och gator. Jag förutsätter att utredningsmannen under sitt fortsatta arbete upptar detta spörsmål till övervägande.»

Av innehållet i de i ämnet väckta *motionerna* må här återgivas följande.

I de likalydande *motionerna* I: 357 och II: 437 har motionärerna inledningsvis erinrat om angelägenheten av att restitutionsfrågan löstes så att jordbrukarna därigenom animerades att använda bensindrivna traktorer i stället för fotogendrivna sådana. Därefter har i *motionerna* anförts i huvudsak följande. I propositionen lämnades uppgift om den genomsnittliga förbrukningen per traktor för brukningsdelar av varierande storlek. Satte man det föreslagna beloppet å 250 kronor i relation till denna förbrukning funne man, att restitutionen i genomsnitt motsvarade 17,5 öre per liter, vilket motsvarade 70 procent av den nuvarande bensinskatten. För de olika brukningsdelarna motsvarade restitutionen de belopp som angäves i följande sammanställning.

Brukningensdelens storlek i hektar	Restitution i öre per liter
0 — 5	34 öre
5 — 10	24 »
10 — 20	21 »
20 — 30	17 »
30 — 50	12 »
50 — 100	10 »

Denna sammanställning visade, att restitutionen finge synnerligen ojäma verkningar. För de minsta brukningsdelarna låge beloppet icke obetydligt över den verkliga bensinskatten. För dessa komme restitutionen delvis att motsvara ett extra producentbidrag. För de större brukningsdelarna komme restitutionen däremot att omfatta en efter brukningsdelens tillväxt allt mindre del av den utgivna bensinskatten. Då det framför allt vore de större brukningsdelarna, som hade behov av traktorer och även anskaffade sådana, förefölle metoden icke ägnad att i de mest angelägna fallen påverka brukarna till övergång från fotogendrivna till bensindrivna traktorer. Med hänsyn därtill ifrågasatte motionärerna det lämpliga i den av departementschefen föreslagna metoden för restitutionen. I betänkande nr 59/1952 anförde bevillningsutskottet, att den meningen kommit till uttryck inom utskottet att även vid en schablonmässigt utformad restitutionsmetod hänsyn borde tagas till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet. I propositionen hade departementschefen gentemot detta gjort gällande, att svårigheter skulle uppkomma med avseende å kontrollen över restitutionsansökningarna. Dessa farhågor torde emellertid vara överdrivna. Såsom framginge av bevillningsutskottets betänkande nr 66 vid 1950 års riksdag hade det då tillämpade systemet för individuell restitution av tillägsskatten å bensin till jordbrukets bensintraktorer i stort sett fungerat tillfredsställande även under tiden efter det bensinransoneringen upphört. Ej heller syntes administrationskostnaderna för detta system ha uppgått till några större belopp. Då utskottet vid detta uttalande stödde sig på uppgifter från den tjänsteman inom statens jordbruksnämnd, som handhaft överinseendet av restituti-

nen, saknades anledning att icke tillmäta detta uttalande vitsord framför de mer allmänt hållna farhågor som uttalats från annat håll. Motionärerna ansåge sig därför böra förorda att restitutionsmetoden utformades med hänsyn till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet. Såsom ytterligare skäl härför anförde motionärerna, att man endast därigenom kunde nå ett rimligt resultat beträffande maskinhållare och maskinstationer. På sätt skedde under år 1950 borde metoden grundas på ett schematiskt normsystem, enligt vilket restitution beviljades för ett visst maximiantal liter bensin med hänsyn till storleken av för vissa ändamål bearbetad jordbruksareal och vissa transporter m. m. dylikt. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från statens jordbruksnämnd framlägga närmare riktlinjer i detta avseende. För att restitutionen skulle bli så effektiv som möjligt förordade motionärerna att densamma i princip skulle avse hela bensinskatten.

I motionen I: 358 anföres bl. a. följande. Om man genom skatte-restitution ville främja en övergång till bensindrif, borde restitutionen utgå i så nära anslutning som möjligt till den förbrukade kvantiteten bensin. Denna synpunkt hade också understrukits av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 59/1952. I det nu föreliggande förslaget tilldelades varje bensindriven traktor inom jordbruket 275—300 kronor per år, oavsett den brukade arealens storlek, detta för att förenkla administrationsarbetet och kontrollen. Ett sådant system toge ingen som helst hänsyn till förbrukningen i de enskilda fallen. Ett jordbruk på tio hektar och med mycket liten bensinförbrukning finge lika mycket som ett jordbruk på 40 hektar och med full användning av traktor. Det vore uppenbart att förslaget icke kunde ha någon som helst inverkan på traktoranskaffningen inom jordbruket annat än i fråga om så små brukningsdelar och ringa körtid, att det under alla förhållanden vore oekonomiskt med egen traktor. För att underlätta driftsrationalisering inom det mindre och medelstora jordbruket lämnades lån och bidrag till inköp av maskiner för gemensam användning till maskinstationer, maskinhållare och maskinbolag. Inom Östergötlands län funnes 1951 22 st. maskinstationer med 70 traktorer, vilka utfört jordbruksarbeten under 60 263 effektiva arbetstimmar eller 927 t. per traktor. Maskinbolag och maskinhållare hade sammanlagt 75 traktorer, vilka under året utfört 33 750 effektiva körtimmar eller 450 t. per traktor (till den effektiva körtiden räknades inte transport till och från arbetsplatsen). Den föreslagna restitutionen komme icke i någon mån att påverka valet av traktor vid den gemensamma maskinanvändningen. Även om motionären starkt beaktade kravet på enkelhet i restitutionsförfarandet kunde han icke medverka till att detta krav dreves så långt att syftet med reformen förfelades. Om man ville ha ett enkelt system som ändock toge hänsyn till den olika förbrukningen, syntes det motionären kunna ske genom att restitution utginge efter viss kvantitet per hektar åker inkl. vall. Man finge därigenom ingen rättvisa mellan jordbruk med ingen eller liten del i vall och sådana med relativt stor vall-

areal, men det finge man inte heller genom departementsförslaget. Med den sakkunskap, som funnes inom jordbruksnämnden och hushållningssällskapen, torde det inte vara alltför svårt att räkna fram ett medeltal per hektar till grund för beräkningen av restitution. För egen del trodde motionären, att en förbrukning av 60 liter per hektar åker skulle kunna godtagas som medeltal. Denna norm kunde emellertid inte användas i de fall, då större jordbrukare hade mer än en traktor med olika drivmedel. Det torde därför vara nödvändigt att införa en bestämd maximikvantitet för beräkning av restitution till enskilda jordbrukare. Denna borde vara ganska låg och beräknas på 40 hektar åker eller 2 400 liter per år. Vid så pass låg gräns som 40 hektar åker kunde det inte föreligga någon risk för att restitution utginge på bensin som inte använts i egentligt jordbruksarbete.

Med hänsyn till den stora utbredning, som den gemensamma maskin-användningen fått, särskilt inom det mindre och medelstora jordbruket och de stora belopp staten anslagit och anslog till denna verksamhet, syntes det motionären angeläget att denna verksamhet inte ställdes i sämre förhållande än den enskilde jordbrukaren i fråga om restitution av bensinskatt. För maskinstationer och maskinhållare torde ett system med beräkningar, baserade på arealenhet, bliva rätt betungande ur kontrollsynpunkt. Beräkningar på effektiv körtid syntes däremot kunna utformas på både enkelt och ur kontrollsynpunkt betryggande sätt. Maskinstationer och maskinhållare hade att utföra körning åt jordbrukarna för av hushållningssällskapen fastställda taxor per timme effektiv körtid. Vid körning lämnades en körnota över utförd körning med angivande av timantalet. Det vore uppenbart att eftersom betalning utginge per timme vore jordbrukarna ytterst noga med att kontrollera dessa uppgifter, och någon annan kontroll än intyg om utförd körning eller kopia av räkning, som närslötes ansökan, torde vara överflödig. De traktorer som här kunde komma i fråga för bensindrifft vore på 30—37 hästkrafter, och då de arbeten, till vilka dessa anlätades, nästan uteslutande vore tyngre körningar och transport till och från arbetsplatsen inte inräknades, bleve bensinförbrukningen per arbetstimme ganska hög jämfört med enskild traktor. För att undvika missbruk men ändå stimulera vederbörande till att övergå till bensindrifft torde bensinförbrukningen böra beräknas till sex liter per timme effektiv körtid eller vad en medelstor traktor i allmänhet förbrukade per timme och utgå med hela skattens belopp. Inom jordbruksnämnd och hushållningssällskap torde finnas tillräcklig sakkunskap för att kunna bedöma det medeltal som borde ligga till grund för beräkning av restitution. En sålunda schablonmässigt utformad restitutionsmetod överensstämde i stort sett med bevillningsutskottets uttalande i dess betänkande nr 59/1952 och föranledde ringa merarbete ur kontrollsynpunkt. Någon egentlig ökning av restitutionsbeloppet efter här angivna grunder torde icke kunna påräknas åtminstone under det första året. Utvecklingen under de senaste åren hade nämligen inneburit, att bensindrivna traktorer inom jordbruket numera endast i undantagsfall användes annat än vid små brukningsdelar och i fråga om maskinstationer och maskinhållare torde ben-

sindrivna traktorer helt saknas. Först i den mån man finge ökat antal bensindrivna traktorer ökade restitutionsbeloppet.

Under hand har utskottet inhämtat yttrande från *statens jordbruksnämnd* över motionerna. Yttrandet har såsom *bilaga* fogats vid detta betänkande.

Utskottet. I förevarande proposition nr 20 har Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer. Propositionen innebär i huvudsak, att restitutionen skall avse ett belopp om 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 samt utgå till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift. Propositionsförslaget syftar till en provisorisk lösning av restitutionsfrågan i avbidan på resultatet av den utredning, som pågår rörande beskattningen av motorfordonstrafiken.

Såsom i den tidigare lämnade redogörelsen antytts har det föreliggande spörsmålet varit föremål för åtskillig uppmärksamhet från statsmakternas sida och särskilt inom riksdagen. Utan att här närmare ingå på frågans tidigare behandling i riksdagen vill utskottet endast anmärka, att de meningsskiljaktigheter som rått rörande förevarande angelägenhet i huvudsak mindre varit knutna till spörsmålet huruvida restitution av skatt för bensin som användes för jordbrukstraktorerna borde medgivas eller ej än fastmera till frågan om beskaffenheten av det utredningsmaterial, som borde ligga till grund för en lösning. Därför ser utskottet med tillfredsställelse, att det visat sig möjligt att genom ifrågavarande proposition nu förelägga riksdagen ett förslag, som utgör ett betydelsefullt led vid strävandena att nå en lösning av spörsmålet om jordbrukets restitutionsfråga med avseende å bensinskatten.

Ett ställningstagande till den föreliggande restitutionsfrågan måste ske med utgångspunkt från dess samband med jordbrukskalkylen. Denna har nämligen verkan av en kollektiv restitution av skatten för all bensin, som används inom jordbruket, vilket sammanhänger därmed att i nämnda kalkyl kostnaderna för bensinskatten beaktats vid prissättningen av jordbruksprodukterna. Denna form av kompensation har å ena sidan den fördelen att den är generellt verkande men kommer å andra sidan även dem till godo som icke använt bensin i jordbruksdriften, ett förhållande som medfört risker för en snedvridning av den för jordbruket viktiga traktoranskaffningen till förfång för användningen av bensintraktorer. En utbrytning ur jordbrukskalkylen av kompensationen för skatten å den bensin, som använts till jordbrukets bensindrivna traktorer, framstår därför såsom önskvärd, och utskottet kan med hänsyn härtill i princip tillstyrka det ur här antydda synpunkt motiverade förslaget om införandet av ett system med kom-

pensation, som direkt hänför sig till användning av bensintraktor i jordbruksdrift.

Beträffande utformningen av ett sådant system har i propositionen eftersträfvats största möjliga enkelhet i fråga om restitutionens praktiska handhavande. Härvid har särskilt avseende fästs därå, att genom den i nya vägtrafikförordningen föreskrivna registreringen av traktorer en grundval funnes för uppbyggnaden av ett administrativt enkelt system för handläggningen av restitutionsärendena, därest restitutionen helt anknötes till innehavet av bensintraktor. Skulle tillika hänsyn tagas till bensintraktorns användning i varje enskilt fall med åtföljande differentiering av restitutionsbeloppet, uppkomme svårigheter med avseende å kontrollen av restitutionsansökningarna. I enlighet härmed föreslås i propositionen att ägare av bensindriven traktor, som användes i jordbruksdrift, skall erhålla individuell restitution av bensinskatten med ett i förväg fixerat enhetligt belopp oavsett storleken av jordbruket och bensinförbrukningen i det enskilda fallet.

I fråga om avvägningen av restitutionsbeloppet har detta skett med utgångspunkt från en genomsnittlig förbrukning i traktordrift av 1 200 liter bensin för år på en brukningsdel av 10—20 hektar. Av skatten på denna bensin, 300 kronor, undantages från restitutionen en sjättedel med hänsyn till att körning med traktor på väg bör beskattas. I enlighet härmed förordas i propositionen en restitution av 250 kronor per traktor och år, varigenom enligt föreliggande statistiskt material det stora flertalet brukningsdelar kommer att erhålla skälig kompensation för bensinskatten. Denna restitution bör dock — därest resultatet av pågående överväganden skulle bli en höjning från och med den 1 juli 1953 av bensinskatten från 25 till 30 öre för liter — utgå med 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954. Restitutionen föreslås skola tillkomma icke blott jordbrukare utan även maskinstationsägare.

Mot denna utformning av skatterestitutionen har riktats kritik i de likalydande motionerna I: 357 och II: 437 samt i motionen I: 358, i vilka motioner — med hänvisning till att propositionsförslaget icke vore ägnat att påverka traktoranskaffningen vid de något större och i detta sammanhang mest betydelsefulla jordbruken — förordas att vid restitutionens utformning hänsyn toges till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet. Sålunda föreslås i förstnämnda motioner, som går ut på att återbetalningen i princip skall avse hela bensinskatten, att restitution skall beviljas för ett visst maximiantal liter bensin med hänsyn till storleken av för vissa ändamål bearbetad jordbruksareal och vissa transporter m. m. dylikt, d. v. s. i huvudsaklig överensstämmelse med det schematiska normsystem, som tillämpades under år 1950 med avseende å restitution av tilläggsskatten å bensin. I motionen I: 358 förordas att restitution skall utgå efter en antagen förbrukning av 60 liter bensin per hektar åker inberäknat vall, dock högst 2 400 liter per år; för maskinstationer och andra maskinhållare skall

restitutionen beräknas efter en bensinförbrukning av sex liter per timme effektiv körtid.

Över motionerna har statens jordbruksnämnd till utskottet under hand avgivit yttrande. Vad däri anföres ger vid handen, att ett restitutionssystem i överensstämmelse med något av motionsyrkandena skulle innebära avsevärda nackdelar i förhållande till det i propositionen föreslagna. Framför allt gällde detta med avseende å möjligheterna till kontroll av restitutionsansökningarna i fråga om bensinförbrukning och arealuppgifter ävensom beträffande den administrativa apparat, som erfordrades för handläggningen av restitutionsärendena. Av yttrandet framgår därjämte, att ett restitutionssystem i enlighet med något av de i föreliggande motioner förordade alternativen icke kunde genomföras utan ytterligare utredning och överarbetning. Utskottet, som anser att en lösning av den föreliggande restitutionsfrågan icke kan undanskjutas, finner sig med hänsyn till det anförda icke kunna tillstyrka något av de i motionerna förordade alternativen.

Den i propositionen föreslagna schablonmetoden för restitutionens anordnande har den avgjorda fördelen att den icke torde bereda några svårigheter i den praktiska tillämpningen. Vissa ojämnheter i verkningarna av det föreliggande förslaget har icke kunnat undgås, men denna olägenhet torde, såvitt föreliggande utredningsmaterial ger vid handen, ej ge anledning till antagande att den föreslagna reformen icke skulle i huvudsak vara ägnad att tillgodose syftet med densamma. Utskottet, som icke har några erinringar mot grunderna för restitutionsbeloppets avvägning, tillstyrker alltså den föreslagna metoden för restitutionens anordnande. I sammanhanget önskar utskottet understryka, att här är fråga om en anordning, avsedd att tillämpas under tiden till dess att en definitiv reglering av beskattningen av motorfordonstrafiken kan beräknas träda i kraft. Frågan om en sådan definitiv reglering är för närvarande föremål för utredning genom särskild sakkunnig, som till fullgörande av utredningsuppdraget har att pröva hela frågan om restitution av skatt å för olika ändamål förbrukad bensin. Utskottet kan innan resultatet av denna utredning föreligger icke göra något uttalande hur frågan om restitution av skatt å bensin, som förbrukas till jordbrukets bensindrivna traktorer, skall lösas vid den blivande regleringen. Utskottet anser sig emellertid böra utgå ifrån att vid den nu pågående utredningen de restitutionsfrågor, som äger samband med användandet av bensin i jordbruksdrift, kommer att ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Såsom ovan framhållits har restitutionsbeloppet föreslagits utgöra 250 kronor med nuvarande bensinskatt. Därvid har dock förutsatts, att därest pågående överväganden skulle leda till en höjning av bensinskatten med 5 öre per liter från och med den 1 juli 1953 restitutionsbeloppet skulle höjas till 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954. Enligt vad utskottet under hand inhämtat har efter statsverkspropositionens avlämnande även diskuterats en skattehöjning på bensin med ett lägre belopp än 5 öre. Med anledning härav vill utskottet uttala, att även om bensinskatten skulle komma att höjas med ett lägre belopp än 5 öre bör enligt utskottets mening

restitution åtnjutas med de i propositionen angivna beloppen 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954.

Innehållet i övrigt i förevarande proposition föranleder ej erinran eller särskilt yttrande från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer;

2) att de likalydande motionerna I: 357 av herrar Velander och Ebbe Ohlsson samt II: 437 av herr Dickson icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

3) att motionen I: 358 av herr Falk icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 mars 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Franzon, Spetz, Velander, Falk, Ramberg, Söderquist, Werner* och Patrick Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Kristensson i Osby*, Orgård, Sundström, Sjölin, Olofsson, Jonsson i Skedsbygd, Brandt, Nilsson i Svalöv och Anderson i Sundsvall.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, som, under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 357 och II: 437, ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe*

Ohlsson samt II: 437 av herr Dickson, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de i åberopade motioner angivna grunderna — förordna om restitution av den enligt 1929 års förordning utgående skatten å bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer; samt

B) att motionen I: 358 av herr Falk icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

II) av herr Falk, som ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

I förevarande — — — (= utskottet s. 14 rad 6—rad 16 uppifrån) — — — av motorfordonstrafiken.

Såsom i den tidigare lämnade redogörelsen antytts har det föreliggande spørsmålet varit föremål för åtskillig uppmärksamhet från statsmakternas sida och särskilt inom riksdagen. Utan att här närmare ingå på frågans tidigare behandling i riksdagen vill utskottet endast anmärka, att de meningskiljaktigheter som rått rörande förevarande angelägenhet i huvudsak mindre varit knutna till spørsmålet huruvida restitution av skatt för bensin som användes för jordbrukstraktorerna borde medgivas eller ej än fastmera till frågan om beskaffenheten av det utredningsmaterial, som borde ligga till grund för en lösning.

Ett ställningstagande till den föreliggande restitutionsfrågan måste ske med utgångspunkt från dess samband med och inverkan på jordbrukskalkylens kostnadssida.

De poster i kalkylen som påverkas vid övergång till bensindrif är i första hand driv- och smörjmedel, avskrivning, underhåll och räntekostnaderna.

För innevarande regleringsår beräknas drivmedelsförbrukningen per timme till tre liter mera för fotogendrivna traktor än för bensindrivna. Antalet traktortimmar för året beräknas till 34,7 milj. med en drivmedelsförbrukning av 238 558 000 liter. I fråga om smörjmedel beräknas i kalkylen en förbrukning av 0,25 kg per timme till fotogendrivna traktorer och 0,15 kg per timme till bensindrivna. För innevarande regleringsår beräknas smörjoljaförbrukningen till traktorer uppgå till 8 633 000 kg. Kostnaderna för drivmedel beräknas till 70,68 milj. kr. och för smörjolja till 17,27 milj. kr. eller tillhopa 87,95 milj. kr., vilka belopp med varje år kraftigt ökas. Antalet nyinköpta traktorer för regleringsåret beräknas till 12 000 st. Det har inom utskottet gjorts gällande att priset för en bensindrivna traktor är ca 2 000 kronor lägre än för en fotogendrivna sådan av motsvarande styrka och utrustning.

Utskottet finner det obestriddigt att övergång från fotogendrift till bensindrif för traktorerna inom jordbruket skulle medföra väsentliga besparingar såväl i fråga om den årliga driften som i fråga om kapitalinvestering, och utskottet anser det synnerligen angeläget att en restitution av bensinskatt utformas så att den önskvärda effekten, övergång till bensindrif, i görligaste mån stödes.

Mot propositionsförslaget utformning av skatterestitutionen har riktats kritik i de likalydande motionerna I: 357 och II: 437 samt i motionen I: 358, i vilka motioner — med hänvisning till att propositionsförslaget icke vore ägnat att påverka traktoranskaffningen vid de något större och i detta sammanhang mest betydelsefulla jordbruken — förordas att vid restitutionens utformning hänsyn toges till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet. Sålunda föreslås i förstnämnda motioner, som går ut på att återbetalningen i princip skall avse hela bensinskatten, att restitution skall beviljas för ett visst maximiantal liter bensin med hänsyn till storleken av för vissa ändamål bearbetad jordbruksareal och vissa transporter m. m. dylikt, d. v. s. i huvudsaklig överensstämmelse med det schematiska normsystem, som tillämpades under år 1950 med avseende å restitution av tilläggsskatten å bensin. I motionen I: 358 förordas att restitution skall utgå efter en antagen förbrukning av 60 liter bensin per hektar åker inberäknat vall, dock högst 2 400 liter per år; för maskinstationer och andra maskinhållare skall restitutionen beräknas efter en bensinförbrukning av sex liter per timme effektiv körtid.

Över motionerna har statens jordbruksnämnd till utskottet under hand avgivit yttrande. Vad däri anföres ger vid handen, att ett restitutionssystem i överensstämmelse med något av motionsyrkandena skulle innebära avsevärda nackdelar i förhållande till det i propositionen föreslagna. Framför allt gällde detta med avseende å möjligheterna till kontroll av restitutionsansökningarna i fråga om bensinförbrukning och arealuppgifter ävensom beträffande den administrativa apparat, som erfordrades för handläggningen av restitutionsärendena. Av yttrandet framgår därjämte, att ett restitutionssystem i enlighet med något av de i föreliggande motioner förordade alternativen icke kunde genomföras utan ytterligare utredning och överarbetning.

Utskottet anser att enligt det i motionen I: 358 föreslagna förfarandet en administrativt enkel kontroll kan erhållas, om sökandens uppgifter angående areal bestyrkes av lantbruksombud eller kommunalnämnd och i fråga om maskinstationer och maskinhållare genom till ansökan fogade, bestyrkta kopior av räkningar. Ett sådant förfarande skulle inte i nämnvärd grad öka myndigheternas arbete jämfört med propositionens förslag och tillgodoser i större utsträckning än detta kravet på restitution i förhållande till förbrukningen i de enskilda fallen. De i motionerna föreslagna grunderna för restitutionsbeloppens avvägning synes kunna godtagas, men förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t vidtager de justeringar som kan anses erforderliga och tillstyrker utskottet därför det i motionen I: 358 föreslagna restitutionsförfarandet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av motionen I: 358 av herr

Falk, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer; samt

b) att de likalydande motionerna I: 357 av herrar Velander och Ebbe Ohlsson samt II: 437 av herr Dickson icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Bilaga.

Statens jordbruksnämnds yttrande i anledning av de likalydande motionerna I: 357 och II: 437 samt motionen I: 358.

Med handbrev den 3 februari 1953 har sekreteraren i bevillningsutskottet till statens jordbruksnämnd för yttrande under hand remitterat de likalydande motionerna I: 357 av herrar Velandér och Ebbe Ohlsson och II: 437 av herr Dickson samt motionen I: 358 av herr Falk, samtliga väckta med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 20 angående restitution i vissa fall av skatt å bensen, som användes vid jordbrukets drift.

Till besvarande av remissen får jordbruksnämnden anföra följande.

Förslagen i ovannämnda proposition innebära, att skatterestitution skall, med ledning av uppgifter i traktorregistret, med 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 (eller, vid bibehållande av nuvarande bensinskattebelopp, 250 kronor per år) utbetalas för varje bensindriven gummihjulstraktor, som till väsentlig del användes vid jordbruksdrift. I motionerna I: 357 och II: 437 föreslås, att den ifrågasatta bensinskatterestitutionen skall »beviljas för ett visst maximiantal liter bensen med hänsyn till storleken av för vissa ändamål bearbetad jordbruksareal och vissa transporter m. m. dylikt». I motionen I: 358 hemställs, att restitutionen beräknas per hektar åker (inkl. vall) med maximering till 40 hektar per brukningsdel, dock att beträffande maskinstationer och andra maskinhållare restitutionen skall beräknas efter viss bensinförbrukning per timme.

Jordbruksnämnden har i sitt yttrande över den sakkunnigutredning, som i huvudsak legat till grund för propositionen, anfört bland annat:

»Föreliggande förslag torde vara ägnat att i stort sett medföra... fördelarna med ett individuellt restitutionssystem... samtidigt som detsamma i största möjliga utsträckning tillgodoser kravet på enkelhet i uppläggning och administration. Nämnden kan därför tillstyrka, att restitutionen i huvudsak anordnas i enlighet med de... uppdragna riktlinjerna... Därest restitutionen skall utgå med fixt belopp för varje traktor, som till väsentlig del använts i jordbruksdrift i egentlig mening, komma restitutionsärendena att kräva endast en tämligen begränsad arbetsinsats från jordbruksnämndens sida. Ärendena komma då att få en huvudsakligen expeditivmässig karaktär och det behov av extra arbetskraft, som kan uppkomma i sammanhanget, blir helt ringa. En avgörande ökning av arbetsbördan skulle det däremot innebära, om man — i enlighet med en inom bevillningsutskottet... framförd mening — tvingades att taga hänsyn till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet och därmed bleve nödsakad att i åtskilliga tusentals ärenden verkställa en individuell utredning.»

I de föreliggande motionerna har gjorts gällande, att en skatterestitution enligt det i propositionen framlagda förslaget icke eller åtminstone icke tillräckligt skulle stimulera innehavare av de något större jordbruken att övergå till bensindrif.

Att ett enhetligt restitutionssystem, sådant som det föreslagna, för mindre jordbruk innebär högre kompensation per liter bensen än för de större jordbruken ligger i öppen dag. Förhållandet har redovisats redan i den framlag-

da sakkunnigeutredningen och har, med utgångspunkt från visst, sedermera tillgängligt material, närmare belysts i bifogade, inom jordbruksnämnden upprättade sammanställning. Olägenheterna i fråga ha emellertid av nämnden ansetts icke böra tillmätas en avgörande betydelse. Upp till och med den betydelsefulla storleksgruppen 20—30 hektar (»tvåfamiljsjordbruken») bör det föreslagna systemet — såvitt tillgängliga uppgifter ge vid handen — lämna kompensation för åtminstone den del av bensinskatten, som beräknas motsvara traktor användningen inom den egentliga jordbruksdriften. Först för brukningsdelar i de högre storleksgrupperna blir restitutionsbeloppet per liter bensin ej fullt tillfredsställande. Enligt jordbruksnämndens mening bör emellertid restitutionen även för innehavarna av sådana brukningsdelar innebära i varje fall en tillräcklig stimulans för att bibehålla bensindrivna traktorer, över vilka de redan föfoga. (En ombyggnad till bensindrift av traktorer, som nu äro inrättade för andra drivmedel än bensin, torde till väsentlig del bli beroende av om en skatterestitution eller -befrielse i en eller annan form kan förklaras bli bestående för längre tid). Olika undersökningar ge vid handen, att för bensindrift inrättade traktorer — i motsats till vad som göres gällande i motionen I: 358 — trots bensinskatten i ej obetydlig omfattning anskaffats till de större jordbruken. Såvitt kunnat utrönas, är så förhållandet även hos maskinhållarna. — Av den vidfogade tablån, som även upptager vissa beräkningar på grundval av förslagen i motionen I: 358, framgår härjämte, att icke heller ett system sådant som det i denna motion föreslagna skulle innebära någon likformig restitution per liter använd bensin. Vid ett genomförande av detta system skulle en avsevärd snedvridning inträffa till nackdel för de minsta brukningsdelarna och till förmån för ett par grupper relativt stora jordbruk.

Det i propositionen föreslagna systemet kräver, i motsats till de i motionerna I: 357 och II: 437 åsyftade anordningarna, ingen bevisning om de för ändamålet faktiskt inköpta kvantiteterna bensin, en bevisning, som enligt sakens natur aldrig kan bli fullt övertygande. För att kunna fungera tillfredsställande förutsätter systemet å andra sidan uppenbarligen en försäkran från traktorinnehavarens sida, att traktorn drivits och drives med bensin och att dess användning till väsentlig del hänförs sig till jordbruksdriften. (Enligt vad nämnden inhämtat från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äro innehavarna av bensindrivna traktorer skyldiga att till registret anmäla, om motorn bygges om för körning med annat drivmedel än bensin).

Vad beträffar de i motionen I: 358 framlagda förslagen i fråga om maskinstationer och andra maskinhållare vill nämnden framhålla, att maskinhållning eller gemensam maskinanvändning i betydande utsträckning torde förekomma utan att kostnaderna härför registreras på körnotor eller liknande, i motionen avsedda räkningar. I dylika fall skulle alltså material saknas för ett fastställande av restitutionsbeloppen i enlighet med de i motionen föreslagna normerna. Den i motionen ifrågasatta förbrukningsnormen, 6 liter bensin per timme effektiv körtid, är för övrigt avsevärt för hög för bensindrivna traktorer av den beskaffenhet, som nu i allmänhet brukas. (I den bifogade sammanställningen har medeltalet för bensinförbrukningen per driftstimme beräknats till 3,7 liter).

För de egentliga jordbruken skulle, enligt vad som föreslås i samtliga motioner, restitutionen beräknas i viss relation till brukningsdelens areal. Även i fråga om arealuppgifter föreligga emellertid betydande svårigheter att erhålla erforderlig utredning. Svårigheterna äro nu ännu större än vid de tillfällen då motsvarande system senast tillämpades. Vid dessa tillfällen hade man hos de lokala kristidsorganen ännu tillgång till samlade uppgifter rörande de olika fastigheternas åkerarealer m. m.

Den merbelastning i arbetsavseende, som, i jämförelse med de i propositionen föreslagna anordningarna, skulle föranledas av ett restitutionssystem enligt någon av de föreliggande motionerna, bör enligt jordbruksnämndens mening icke underskattas. I särskilt hög grad skulle en sådan merbelastning komma att förorsakas av ett restitutionssystem enligt motionerna I: 357 och II: 437. När liknande system senast tillämpades, voro därmed hos statens livsmedelskommission eller jordbruksnämnden under cirka ett halvt års tid för varje utbetalningstermin — bortsett från den del av arbetsbördan som i detta sammanhang ankom på den högre ledningen — helt sysselsatta en tjänsteman i ansvarig ställning och fyra rutinerade biträden. Härtill kom viss arbetsbelastning hos samtliga länsstyrelser eller kristidsstyrelser. Lättheten att administrera det i propositionen föreslagna förfarandet har nämnden — såsom ovan angivits — understrukit i sitt tidigare yttrande i ärendet.

Nämnden vill slutligen framhålla, att ett restitutionssystem i enlighet med någon av motionerna i varje fall icke skulle kunna genomföras utan ytterligare utredning och överarbetning. Särskilt gäller detta de i motionen I: 358 föreslagna anordningarna.

Under återopande av det ovan anförda får jordbruksnämnden förklara sig vidhålla sin i yttrandet den 2 december 1952 angivna uppfattning.

Bilaga till jordbruksnämndens yttrande.

Vissa uppgifter angående jordbrukets bensindrivna traktorer.

Storleksgrupper av jordbruk	Antal undersökta traktorer ¹	Antal driftstimmar per år ¹				Bensinförbrukning i liter ¹				Bensinskatterestititioner					Bensin i liter per drifts- timme ¹
		per traktor		per ha		per traktor		per ha		enligt prop. 20/1953 250 kr. per traktor o. år		enligt motion I:358 60 liter/ha eller 15 kr/ha			
		totalt	i eget jord- bruk	totalt	i eget jord- bruk	totalt	i eget jord- bruk	totalt	i eget jord- bruk	utslagen på		per bruk- nings- enhet ²	utslagen på		
										total- förbr. av bensin	bensin- förbr. i eget jord- bruk		total- förbr. av bensin	bensin- förbr. i eget jord- bruk	
2—10 ha	43	252	183	42	30	932	678	155	113	27	37	90	10	13	3·7
10—20 »	165	377	304	25	20	1 392	1 122	93	75	18	22	225	16	20	3·7
20—30 »	106	440	375	18	15	1 669	1 424	67	57	15	18	375	22	26	3·8
30—50 »	64	578	536	14	13	2 131	1 978	53	49	12	13	600	28	30	3·7
50—100 »	12	999	863	13	11	3 668	3 189	49	42	7	8	600	16	19	3·7
Över 100 »	(1)	(450)	(450)	.	.	(1 800)	(1 800)	.	.	(14)	(14)	600	(33)	(33)	(4·0)
Summa o. medeltal	391	432	365	.	.	1 608	1 359	.	.	16	18	(325)	(20)	(24)	3·7

¹ Enligt undersökning i samband med 1952 års arealinventering; uppgifterna avse år 1951.² Beräknat med utgång från mittarealen i varje storleksgrupp (6 ha, 15 ha o. s. v.).